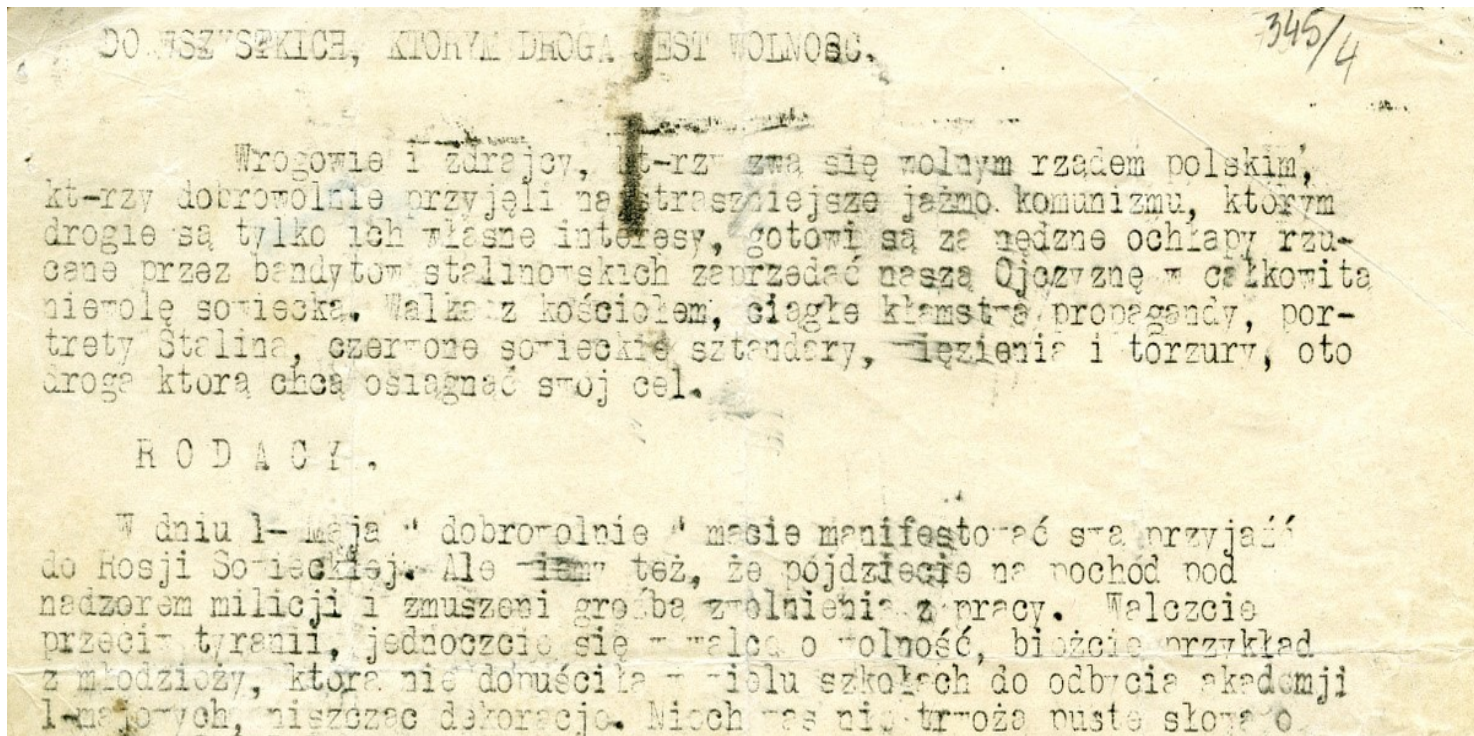

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/80377,Ojciec-moj-byl-w-niewoli-rosyjskiej-potem-w-obozie-w-Katyniu-Zwiazek-Bialej-Tarcz.html>

ARTYKUŁ

Ojciec mój był w niewoli rosyjskiej, potem w obozie w Katyniu... „Związek Białej Tarczy” w Łodzi jako przykład ideowej antykomunistycznej organizacji młodzieżowej

OKRES HISTORYCZNY

(1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: PAWEŁ WĄS 07.04.2021

Jedną z tajnych organizacji młodzieżowych, które powstały w Łodzi w okresie stalinizmu, był „Związek Białej Tarczy” (ZBT).

Jesienią 1949 r. siedemnastoletnia Alicja Perz, uczennica XV Państwowego Gimnazjum i Liceum przy ul. Drewnowskiej w Łodzi, zaproponowała czwórce swych przyjaciół utworzenie tajnego związku, którego głównym celem miało być odkłamywanie komunistycznej propagandy obecnej w edukacji szkolnej oraz zwalczanie Związku Młodzieży Polskiej, organizacji indoktrynującego uczniów i nauczycieli. Sprzeciw budziła również zależność Polski od Związku Sowieckiego i uprzywilejowanie w życiu codziennym członków partii komunistycznej. Nazwę organizacji zaproponowała Perz, dla której inspiracją była powieść Stanisława Piaseckiego o tym tytule.

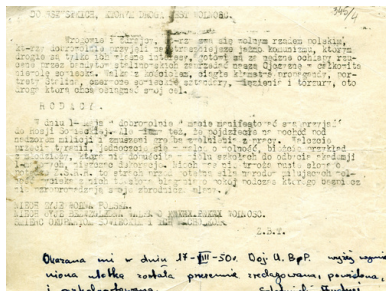
Jesienią 1949 r. siedemnastoletnia Alicja Perz, uczennica XV Państwowego Gimnazjum i Liceum przy ul. Drewnowskiej w Łodzi, zaproponowała czwórce swych przyjaciół utworzenie tajnego związku, którego głównym celem miało być odkłamywanie komunistycznej propagandy i zwalczanie ZMP.

Działalność

W początkowym okresie do ZBT należeli: Perz, Wiesława Sobańska, Wiesława Precz, Ryszard Marcewicz i Jerzy Skwarko, który pełnił funkcję dowódcy. Pod koniec listopada doszło do zmian w strukturach organizacji, po wstąpieniu w jej szeregi Andrzeja Szletyńskiego i Barbary Jabłońskiej. Na czele grupy stanął Szletyński, pochodzący z rodziny o silnych tradycjach patriotycznych, zaangażowanej w działalność niepodległościową i współtworzącej harcerstwo na terenie odrodzonej Polski. Ojciec chłopca, por. Stefan Szletyński został zamordowany w Katyniu, matka – Jadwiga z Wocalewskich zginęła wraz ze swą siostrą Marią z rąk Niemców w Powstaniu Warszawskim.

Po dokonaniu kolejnych werbunków członkami organizacji zostali Witold Zdrojewski, Kazimierz Skibicki oraz

Sławomir Kamiński. W sumie organizacja liczyła dziesięć osób w wieku 15–17 lat, w tym dwie spoza XV PGiL: Wiesława Precz (V Gimnazjum TPD w Łodzi) i Sławomir Kamiński (Szkoła Mechaniczna Salezjanów). W lesie lućmierskim niedaleko Zgierza członkowie ZBT złożyli przysięgę na sztandar XV DH im. Andrzeja Małkowskiego.

Zniszczony portret Konstantego Rokossowskiego. Fot. z zasobu IPN

Ulotka antykomunistyczna kolportowana pod koniec kwietnia 1950 r. Z zasobu IPN

Na jednym z zebrań postanowiono podjąć działania propagandowe poprzez kolportaż ulotek. Pierwsza z nich pt. *Rodacy*, powstała w grudniu 1949 r. Jej redaktorką była Alicja Perz. Ulotka przepisana na maszynie do pisania Marcewicz, została rozkolportowana na Bałutach przez członków ZBT. Ponadto do przewodniczącego koła ZMP w jednej z łódzkich szkół TPD wysłano list ostrzegawczy mający wymusić na nim zmianę służalczej postawy wobec komunistów.

Przed Bożym Narodzeniem postanowiono przeprowadzić w szkole akcję, w trakcie której z gabinetu dyrektora pozyskano szkolne dokumenty oraz pieniądze, które planowano przeznaczyć na zakup powielacza. W drodze powrotnej zniszczono gablotę z treściami propagandowymi TPPR, umieszczając na niej również napis „Śmierć sowietom”.

Przed celebrowanym przez komunistów świętem 1 Maja zredagowano i rozkolportowano ulotkę pt. *Do wszystkich, którym droga jest wolność*. Ponadto na terenie szkoły zniszczono przygotowaną przez

członków ZMP okolicznościową dekorację i uszkodzono portret Rokossowskiego.

W połowie lutego 1950 r. zredagowano gazetkę *Zarzewie*. Swoje teksty, odnoszące się do propagandy komunistycznej oraz dominacji Związku Sowieckiego w Polsce, zamieścili w niej Szletyński, Zdrojewski oraz Alicja Perz. Gazetkę odbito w około 200 egzemplarzach na powielaczu będącym własnością Muzeum Przyrodniczego w Łodzi, który udostępnił Józef Potęga – współpracujący z organizacją syn dyrektora placówki. Planowano też zdobyć broń palną, do czego jednak nie doszło.

Przed celebrowanym przez komunistów świętem 1 Maja zredagowano i rozkolportowano kolejną ulotkę pt. *Do wszystkich, którym droga jest wolność*, którą także odbito na powielaczu udostępnionym przez Potęgę. Przeprowadzono również akcję na terenie szkoły, gdzie zniszczono przygotowaną przez członków ZMP okolicznościową dekorację oraz uszkodzono portret marszałka Konstantego Rokossowskiego. Wzmogło to działania funkcjonariuszy MO oraz WUBP w Łodzi, zmierzające do jak najszybszego zatrzymania sprawców.

**Komunistyczne transparenty
zniszczone przez członków ZBT.
Fot. z zasobu IPN**

Na podstawie zachowanych śladów, w tym daktyloskopijnych, ustalono jednego z członków grupy – Jerzego Skwarę, który znalazł się pod obserwacją. Ostatnią akcją ZBT było włamanie się do świetlicy szkolnej XV PGiL w nocy z 22 na 23 czerwca w celu zniszczenia dokumentacji ZMP i pozyskania pieniędzy na działalność.

W sumie organizacja liczyła dziesięć osób w wieku 15-17 lat, w tym dwie spoza XV PGiL. W lesie lućmierskim niedaleko Zgierza jej członkowie złożyli przysięgę na sztandar XV DH im. Andrzeja Małkowskiego.

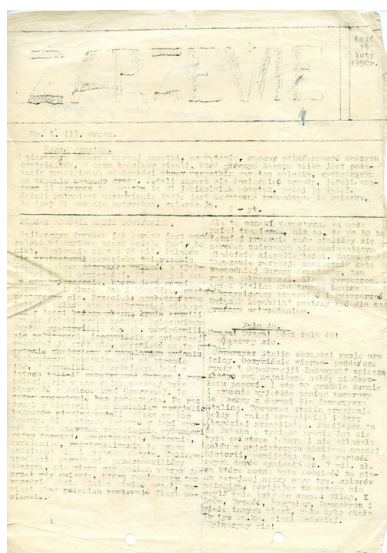
Śledztwo

Jako pierwszego, w dniu 23 czerwca, aresztowano Skwarkę, po czym zatrzymano pozostałych członków grupy. U wszystkich przeprowadzono rewizje, w trakcie których zarekwirowano m.in. dwie maszyny do pisania i powielacz. Rozpoczęło się brutalne śledztwo. Stosowano tzw. konwejer, przesłuchując zatrzymanych przez kilkadziesiąt godzin bez przerwy. Wielu z nich było bitych i zastraszanych. Próbowano powiązać działalność ZBT z innymi organizacjami podziemia antykomunistycznego na terenie Polski, jak również z ośrodkami zagranicznymi. Śledztwo zakończono w połowie września. Wszystkich oskarżono o czyny z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego, tj. o przynależność do nielegalnej organizacji mającej na celu obalenie przemocą ustroju Państwa Polskiego.

Zniszczona dekoracja 1-majowa.

Fot. z zasobu IPN

Gazetka „Zarzewie” stworzona w lutym 1950 r. Z zasobu IPN

Proces

Rozprawa przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Łodzi, której przewodniczył kpt. Wacław Bohatyrewicz, rozpoczęła się 27 listopada. W jej trakcie Andrzej Szletyński nie wykazał skruchy, uzasadniając swą przynależność do organizacji niechęcią do Sowieców. W trakcie swych wyjaśnień stwierdził m.in.:

„Byłem przekonany, że mord w Katyniu, gdzie zginął i mój ojciec, został dokonany przez Związek Radziecki”.

30 listopada zapadły surowe wyroki. Przewodniczący rozprawy uznał, że organizacja „Związek Białej Tarczy” w swoich założeniach była szczególnie niebezpieczna dla ustroju Polski Ludowej. Andrzej Szletyński został skazany na 15 lat więzienia. Pozostali członkowie i współpracownicy ZBT otrzymali wyroki od 12 lat więzienia do kar w zawieszeniu. Najwyższy Sąd Wojskowy decyzją ze stycznia 1951 r. nie uwzględnił skarg rewizyjnych. Chłopcy odbywali wyroki w więzieniach m.in. w Rawiczu i Jaworznie, zaś dziewczęta w Fordonie, Grudziądzu i Bojanowie.

**Założycielka organizacji ZBT
Alicja Perz w czasie śledztwa.
Fot. z zasobu IPN**

**Dowódca organizacji ZBT Andrzej
Szletyński w trakcie śledztwa.
Fot. z zasobu IPN**

Epilog

Po wyjściu na wolność kilkoro członków ZBT związało się bliżej. Andrzej Szletyński ożenił się z Alicją Perz, Jerzy Skwarko poślubił Wiesławę Sobańską. Pomimo trwającego ciągle komunistycznego nadzoru starali się przezwyciężać trudności dnia codziennego. Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Łodzi z 15 kwietnia 1992 r. stwierdzono nieważność wyroku WSR wobec młodych konspiratorów.

W dniu 10 września 2019 r. w budynku przy ul. Drewnowskiej 88 w Łodzi, gdzie obecnie ma swą siedzibę Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. Bolesława Chrobrego, odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej członkom „Związku Białej Tarczy”. Symbolicznego odsłonięcia tablicy, wraz z dyrektorem ZSP nr 5, dokonali członkowie organizacji Andrzej Szletyński i Kazimierz Skibicki.

**Członkowie ZBT (od lewej):
Kazimierz Skibicki i Andrzej
Szletyński przy pamiątkowej
tablicy odsłoniętej 10 września
2019 r. Fot.: Paweł Wąs**

COFNIJ SIĘ